

بررسی عوامل موثر بر تقویت سرمایه اجتماعی در میان اعضای شوراهای اسلامی روستایی شهر تهران

سمیه خسروی^۱، مهرداد نیک نامی^۲

چکیده

هدف این تحقیق شناسایی عوامل موثر بر تقویت سرمایه‌های اجتماعی در میان اعضای شوراهای اسلامی بود. این تحقیق کاربردی بوده و از لحاظ نحوه گردآوری داده‌ها، جزء پژوهش‌های غیرآزمایشی می‌باشد و از دسته تحقیقات علی-ارتباطی است. جامعه آماری تحقیق شامل اعضای شوراهای اسلامی روستاها در استان تهران بود که تعداد آنها حدود ۳۵۸۸ نفر است، که با استفاده از فرمول کوکران ۱۴۳ نفر به‌عنوان حجم نمونه انتخاب شد. ابزار اصلی جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه بود که روایی آن توسط پانلی از متخصصان و پایایی آن با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ برای بخش‌های مختلف احراز گردید. نتایج بدست آمده نشان داد که ۲۴/۵ درصد پاسخگویان در سطح بالایی از نظر سرمایه اجتماعی قرار دارند و ۷۴/۸ درصد نیز در سطح متوسطی از نظر سرمایه اجتماعی قرار گرفتند. بین سن، سابقه عضویت، منزلت اجتماعی و میزان آگاهی از شوراهای اسلامی و سرمایه اجتماعی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. بررسی عوامل تاثیرگذار بر سرمایه‌های اجتماعی در شوراهای اسلامی روستا، نشان داد که چهار متغیر آگاهی از شوراهای اسلامی روستا، نگرش به شورا، عضویت در شورا و منزلت اجتماعی در مجموع ۵۱/۷ درصد از تغییرات مربوط به متغیر وابسته تحقیق را تبیین می‌نمایند.

واژگان کلیدی: سرمایه اجتماعی، شوراهای اسلامی روستا، توسعه روستایی.

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۶/۰۸/۱۸

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۶/۰۴/۲۴

^۱ دانش آموخته کارشناسی ارشد گروه توسعه روستایی، دانشکده کشاورزی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
^۲ استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، واحد گرمسار، دانشگاه آزاد اسلامی، گرمسار، ایران (نویسنده مسئول)

مقدمه

حضور مردم در فرایندهای مدیریتی یکی از ریشه‌دارترین روش‌ها در مدیریت جامعه به‌شمار می‌رود. در توسعه پایدار، بر اجتماعات محلی و محلی‌گرایی تاکید ویژه‌ای صورت گرفته است و مدیریت مشارکتی یک راهبرد به‌منظور دستیابی به آن است (Golabi, 2004). در این میان جوامع روستایی برای اعمال مدیریت مشارکتی به سرمایه اجتماعی نیاز دارند (Vaziri Rad et al., 2008). در حال حاضر تأثیرات مثبت سرمایه اجتماعی توسط دولت‌ها و کارگزاران توسعه شناخته شده و در اکثر کشورها در قالب سیاست‌های تمرکززدایی و تشویق مشارکت عمومی و اعمال مدیریت‌ها و برنامه‌ریزی‌های مشارکتی به کار برده می‌شود (Aspin, 2004). در ایران نیز با تشکیل شوراهای شهر و روستا سعی در تشویق مشارکت عمومی برای توسعه شده است، اما بایستی بررسی کرد که این شوراها تا چه میزان بر تقویت سرمایه‌های اجتماعی در جوامع تأثیرگذار بوده است.

بانک جهانی سرمایه اجتماعی را پدیده‌ای می‌داند که حاصل تأثیر نهادهای اجتماعی، روابط انسانی و هنجارها بر کمیت و کیفیت تعاملات اجتماعی است و تجارب این سازمان نشان داده است که این پدیده تأثیر قابل توجهی بر اقتصاد و توسعه کشورهای مختلف دارد (Woolcoch and Marayan, 1999). از نظر فلورا (۱۹۹۹) سرمایه اجتماعی را می‌توان حاصل پدیده‌های اعتماد، تعامل اجتماعی متقابل، گروه‌های اجتماعی، احساس هویت جمعی و گروهی، احساس وجود تصویری مشترک از آینده و کار گروهی، در یک سیستم اجتماعی دانست. گروتارت و بستیلر^۱ (۲۰۰۲) معتقد است که سرمایه اجتماعی به مفاهیم ارزشمندی از قبیل شبکه‌های اجتماعی، روابط متقابل، اعتماد عمومی، تعهد، اطلاق می‌شود. کاواچی و همکاران^۲ (۱۹۹۷) عقیده دارند سرمایه اجتماعی میزان همگونی توزیع سلامت در نواحی جغرافیایی یک منطقه است. وینتر (۲۰۰۰) عنوان می‌کند که یک توافق معقول در تعریف مفهوم سرمایه اجتماعی وجود دارد. او یک تعریف کاربردی از سرمایه اجتماعی ارائه می‌دهد. سرمایه اجتماعی منافع دو جانبه روابط اجتماعی است که به‌وسیله هنجارها، اعتماد و تعامل متقابل ایجاد می‌شود.

- لاک لی^۳ (۲۰۰۵) سعی در خلاصه‌سازی طرح‌های مختلف ابعاد سرمایه اجتماعی از مبانی نظری موضوع، دارد. او سرمایه اجتماعی را به دو بعد کیفیت و شبکه‌های ساختاری تقسیم کرده است، که بعد کیفیت، روابط متقابل و اعتماد را دربر می‌گیرد و اعتماد نیز خود به دو نوع نهادی و اجتماعی تقسیم می‌شود. سازه‌هایی که برای اندازه‌گیری این بعد، در نظر گرفته شده شامل اعتماد اجتماعی، مشارکت سیاسی، رهبری مدنی، بخشش و روحیه داوطلبی، مشارکت مذهبی، شبکه‌های اجتماعی غیررسمی، تنوع در دوستی‌ها و عدالت در مشارکت مدنی است.
- وودهاوس^۴ (۲۰۰۶) معتقد است که متغیرهای اصلی سرمایه اجتماعی شامل مشارکت اجتماعی، شبکه روابط رسمی، مبادله اطلاعات با خارج از نظام اجتماعی و سرمایه اجتماعی بین گروهی و آگاهی اجتماعی است.
- امیری و رحمانی (۱۳۸۴) تاکید دارند که سرمایه اجتماعی برون‌گروهی با افزایش تعاملات باعث افزایش اعتماد و کاهش هزینه‌های مبادلاتی از جمله رانت‌جویی می‌شود که از این طریق اثر مثبت بر رشد اقتصادی دارد و تاجبخش (۱۳۸۳) به این نتیجه رسید که بین کارآیی نهادی با سرمایه اجتماعی و مدرنیزاسیون و توسعه اقتصادی رابطه‌ای وجود ندارد اما بین کارآیی و اعتماد نهادی رابطه مثبت بسیار قوی و بین سطح آموزش و پایگاه اقتصادی - اجتماعی با هر دو نوع اعتماد نهادی و اجتماعی رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد.
- اکبری (۱۳۸۲) نشان داد که در مناطق روستایی گرچه سرمایه اجتماعی به لحاظ کمی بالاست اما اعتماد موجود بیشتر از نوع درون‌گروهی است. قانعی راد و حسینی (۱۳۸۳) نشان دادند که هرچه ارزش‌های فرامادی در افراد بیشتر باشد، سرمایه

¹ Grootaert & Bastelaer

² Kawachi et al

³ Lock Lee

⁴ Woodhouse

اجتماعی در آنان بیشتر و مشارکت آن‌ها در سازمان‌های غیردولتی بیشتر است. افراد دارای پایگاه اجتماعی اقتصادی بالاتر و دارای تحصیلات بیشتر مشارکت بیشتری در این سازمان‌ها دارند.

- وثوقی و فرجی (۱۳۸۴) به این نتیجه رسیدند که متغیرهای میزان تحصیلات، فرصت‌های شغلی، میزان مالکیت زمین، عضویت در گروه، آگاهی و اطلاعات، اعتماد اجتماعی و مشارکت اجتماعی کشاورزان دارای رابطه معنی‌داری با میزان تمایل مشارکت دارد. از کیا و غفاری (۱۳۸۵) بین متغیرهای میزان اعتماد اجتماعی و میزان مشارکت اجتماعی رابطه مستقیم مشاهده نمودند. بین دو متغیر انسجام اجتماعی با مشارکت اجتماعی نیز رابطه همبستگی مستقیم وجود دارد. رسولی (۱۳۷۵) نشان دادند که بین آگاهی از وظایف شوراهای و میزان پذیرش شوراهای با ارزیابی عملکرد شوراهای اسلامی رابطه وجود دارد. نتایج پژوهش رضوانی و احمدی (۱۳۸۷) نشان داد که روستاییان تمایل خود را به مشارکت در امور مختلف روستا همراه با شوراهای اعلام کرده و آماده همکاری برای رفع مشکلات بوده‌اند. رستم پور و همکاران (۱۳۸۸) به این نتیجه رسیده‌اند که سطح سواد اعضای شوراهای می‌تواند به موفقیت آنان در امور اجرایی نقاط روستایی کمک کند ولی به‌عنوان تنها عامل موفقیت شوراهای اسلامی روستا نمی‌تواند تلقی شود.
 - ساباتینی^۱ (۲۰۰۵) معتقد است که سرمایه اجتماعی دائمی توسط پیوندهای خانوادگی و سرمایه اجتماعی موقت بوسیله پیوندهای هفتگی در میان دوستان و همسایگان و اعضای سازمان‌های داوطلبانه شکل می‌گیرد. اوفه و فوکس^۲ (۲۰۰۲) نشان داد که درآمد خانوار و وضعیت بازار کار، وضعیت شغلی شامل امنیت شغلی، سطح درآمد و وقت اضافه، دین، دین باوری و تعهد دینی، آموزش، سن، شهر در برابر حومه، اندازه خانوار، جنسیت، مشارکت، بازار کار زنان، با متغیر سرمایه اجتماعی در رابطه مستقیم است.
 - بانک جهانی (۲۰۰۵) معتقد است که برای جوامع روستایی مشارکت یک راه شناسایی و اجرای اولویت‌های توسعه روستایی می‌باشد که از منابع موجود در روستا به بهترین وجه استفاده شود.
- شوراهای اسلامی روستا در ایران با سابقه‌ای ۱۵ ساله در کشور، کارکردهای مختلفی را در جامعه روستایی داشته است، که یکی از مهمترین آن افزایش سرمایه‌های اجتماعی در میان جوامع محلی است، که از اهمیت زیادی در توسعه جوامع روستایی دارد، اما در این میان عواملی که بر تقویت سرمایه‌های اجتماعی در میان اعضای شوراهای اسلامی روستاهای تهران تاثیرگذار است، ناشناخته بوده و تاکنون مورد واکاوری و بررسی قرار نگرفته است، لذا این تحقیق با منظور پاسخ به سوالات زیر انجام شده است:
- وضعیت سرمایه اجتماعی در میان اعضای شوراهای اسلامی روستایی تهران چگونه است؟
 - آیا بین عوامل فردی، اجتماعی و اقتصادی اعضای شوراهای و میزان سرمایه اجتماعی رابطه وجود دارد؟
 - چه راهکارهایی در تقویت سرمایه اجتماعی در شورای اسلامی روستاهای شهر تهران وجود دارد؟
 - چه عواملی بر میزان سرمایه اجتماعی در میان اعضای شوراهای اسلامی تاثیرگذار است؟

روش تحقیق

این پژوهش با رویکرد خردگرایانه به بررسی مسئله تحقیق که عوامل موثر بر تقویت سرمایه اجتماعی در میان اعضای شوراهای اسلامی روستایی شهر تهران است، می‌پردازد. این تحقیق از دسته تحقیقات کاربردی است که از لحاظ نحوه گردآوری داده‌ها، غیرآزمایشی و در پی پاسخگویی به سوالات ماهیت شرایط موجود، رابطه‌ای میان رویدادها وضعیت موجود و رابطه‌ای بین رویدادها در زمره تحقیقات علی-ارتباطی است. جامعه آماری این تحقیق شامل اعضای شوراهای اسلامی در ۱۱۹۶ روستای استان تهران بود که تعداد آنها برابر ۳۵۸۸ نفر است. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۱۴۳ نفر برآورد شد. روش نمونه‌گیری در این تحقیق

¹ Sabatini

² Offe & Fuchs

به صورت تصادفی صورت گرفت. در ابتدا از ۱۲ شهرستان استان تهران به صورت تصادفی پنج شهرستان ورامین، ساوجبلاغ، فیروزکوه، رباط کریم و دماوند انتخاب شدند. در گام دوم لیستی از روستاهای این پنج شهرستان تهیه گردید و برحسب تعداد روستا در هر شهرستان، نمونه‌ها در هر شهرستان تخصیص داده شد. در گام بعدی در هر شهرستان با توجه به تعداد نمونه مورد نظر، ۱۰ روستا به صورت تصادفی انتخاب شد و پرسشنامه در بین اعضای آنها توزیع گردید. ابزار اصلی در جمع آوری اطلاعات این پژوهش پرسشنامه بود. برای تعیین روایی، از روش اعتبار ظاهری استفاده شد. از آنجا که اعتبار ظاهری بستگی به قضاوت و نظر افراد متخصص و کارشناس در موضوع مورد نظر دارد، بنابراین جهت تعیین اعتبار و انجام اصلاحات لازم، پرسشنامه در اختیار پانلی از متخصصان قرار گرفت و پس از جمع بندی نقطه نظرات آنها نسبت به تنظیم پرسشنامه نهایی اقدام شد. به منظور تعیین پایایی ابزار تحقیق بعد از توزیع ۳۰ پرسشنامه به عنوان آزمون ابتدایی مقدار آلفای کرونباخ برای بخش‌های مختلف محاسبه شد و پایایی ابزار تحقیق احراز شد، پرسشنامه این تحقیق با داشتن آلفای کل ۰/۸۱۷ دارای پایایی است. سرمایه اجتماعی در این تحقیق در سه بخش اعتماد، مشارکت و انسجام اجتماعی در قالب طیف لیکرت در ۳۶ سوال مورد سنجش قرار گرفت. در این تحقیق به منظور شناسایی عوامل موثر بر سرمایه اجتماعی از تحلیل رگرسیونی استفاده شد.

یافته‌های تحقیق

- ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای پاسخگویان: نتایج نشان داد که میانگین سنی پاسخگویان ۴۶/۲۲ سال است، که بیشترین فراوانی در طبقه سنی ۴۰ تا ۵۰ سال قرار دارد. ۸۶/۷ درصد پاسخگویان مرد و ۱۳/۳ درصد زن هستند که در این میان ۷۵/۵ درصد در روستا و ۲۴/۵ درصد در شهر تولد یافته‌اند. ۶۲/۹ درصد پاسخگویان محل سکونت دائمی خود را روستا و ۳۷/۱ درصد محل سکونت خود را شهر اعلام کردند. ۲۰/۳ درصد پاسخگویان مجرد و ۷۴/۱ درصد متاهل هستند. بررسی سطح تحصیلات پاسخگویان نشان داد که ۲۱ درصد در حد خواندن و نوشتن، ۲۵/۹ درصد در سطح ابتدایی، ۲۳/۱ درصد دیپلم و ۱۱/۹ درصد در سطح فوق دیپلم و کارشناسی هستند. بررسی سابقه عضویت نیز نشان داد که ۶۰/۱ درصد برای اولین بار عضو شورای روستا شدند و ۲۳/۸ درصد برای دو دوره و ۱۱/۲ درصد برای بار سوم است که عضو شورا شده‌اند.
- ویژگی‌های اقتصادی پاسخگویان: بررسی ویژگی‌های اقتصادی پاسخگویان نشان داد که آنها به طور میانگین ۱/۲۷۴ هکتار زمین دارند، که حداکثر مقدار زمین ۵ هکتار است. بیشترین فراوانی در طبقه ۱ تا ۳ هکتار است که حدود ۵۷/۳ درصد پاسخگویان را شامل می‌گردد. ۳۵/۷ درصد پاسخگویان دامی ندارند و ۱۸/۹ درصد بین ۴۰ تا ۶۰ راس و ۱۸/۲ درصد ۲۰ تا ۴۰ راس دام دارند. میانگین تعداد دام در میان پاسخگویان ۲۵/۴۳ راس است. بررسی درآمد ماهیانه پاسخگویان نیز نشان داد که آنها به طور میانگین ۳/۳۲ میلیون تومان درآمد دارند، بیشترین فراوانی در طبقه درآمدی ۲ تا ۵ میلیون تومان قرار دارد (۴۳/۴ درصد). شغل اصلی ۴۲ درصد پاسخگویان زراعت و ۱۶/۸ درصد فعالیت دامپروری است، ۱۱/۲ درصد خانه‌دار، ۱۶/۸ درصد شغل آزاد و ۱۳/۳ درصد نیز کارمند هستند.
- ✓ منزلت اجتماعی: میزان منزلت پاسخگویان نشان می‌دهد که ۶/۳ درصد سطح منزلت پایینی برای خود قایل بوده و ۴۸/۳ درصد سطح منزلت بالایی دارند، که می‌توان گفت سطح منزلت در پاسخگویان متوسط رو به بالاست.

جدول (۱): منزلت اجتماعی در میان اعضای شوراهای اسلامی روستاهای استان تهران

منزلت اجتماعی	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
کم	۹	۶/۳	۶/۳
متوسط	۶۵	۴۵/۵	۵۱/۷
زیاد	۶۹	۴۸/۳	۱۰۰
کل	۱۴۳	۱۰۰	

✓ گرایش جهان‌شهری: نتایج نشان داد که ۱۴/۷ درصد گرایش کم، ۷۲ درصد گرایش متوسط و ۱۳/۳ درصد گرایش زیاد به شهر دارند، که می‌توان گفت میزان گرایش شهری پاسخگویان متوسط رو به پایین است.

جدول (۲): میزان گرایش جهان‌شهری در میان اعضای شوراهای اسلامی روستاهای استان تهران

گرایش به شهر	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
کم	۲۱	۱۴/۷	۱۴/۷
متوسط	۱۰۳	۷۲	۸۶/۷
زیاد	۱۹	۱۳/۳	۱۰۰
کل	۱۴۳	۱۰۰	

✓ استفاده از وسایل ارتباط جمعی: در بررسی میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی نتایج نشان داد که ۱۶/۸ درصد پاسخگویان در حد کم، ۴۹ درصد در حد متوسط و ۳۴/۳ درصد در حد زیاد از آن استفاده می‌کنند.

جدول (۳): میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی

میزان استفاده	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
کم	۲۴	۱۶/۸	۱۶/۸
متوسط	۷۰	۴۹	۶۵/۷
زیاد	۴۹	۳۴/۳	۱۰۰
کل	۱۴۳	۱۰۰	

✓ نگرش به شوراهای اسلامی روستا: در بررسی نگرش پاسخگویان به شوراهای اسلامی روستا، نتایج نشان داد که ۹۶/۵ درصد نگرش نسبتاً مطلوب به شوراهای اسلامی روستا دارند.

جدول (۴): نگرش پاسخگویان به شوراهای اسلامی روستا

سطح نگرش	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
منفی	۱	۰/۷	۰/۷
نسبتاً مثبت	۱۳۸	۹۶/۵	۹۶/۵
مثبت	۴	۲/۸	۱۰۰
کل	۱۴۳	۱۰۰	

✓ آگاهی نسبت شوراهای اسلامی روستا: بررسی میزان آگاهی پاسخگویان از شوراهای اسلامی روستا نشان داد که میزان آگاهی ۶۸/۸ درصد پاسخگویان در حد زیاد و ۳۲/۲ درصد در حد متوسط است.

جدول (۵): سطح‌بندی میزان آگاهی پاسخگویان از شوراهای اسلامی روستا

میزان آگاهی	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
کم	-	-	-
متوسط	۴۶	۳۲/۲	۳۲/۲
زیاد	۹۷	۶۷/۸	۱۰۰
کل	۱۴۳	۱۰۰	

✓ بررسی رابطه بین متغیرهای پیش‌بین و سرمایه اجتماعی: نتایج بدست آمده نشان داد که بین سن، میزان زمین، منزلت اجتماعی، نگرش و آگاهی از شوراهای اسلامی روستا و اعتماد اجتماعی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. بررسی رابطه بین میزان انسجام اجتماعی و متغیرهای پیش‌بین تحقیق نشان داد که بین سن، منزلت اجتماعی، نگرش اعضا به شوراها و میزان آگاهی از شوراهای اسلامی و انسجام اجتماعی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. یعنی با افزایش سن، منزلت اجتماعی و میزان آگاهی اعضای شوراهای اسلامی روستاها به احتمال ۹۹ درصد میزان انسجام اجتماعی نیز افزایش می‌یابد.

بررسی رابطه بین میزان مشارکت اجتماعی و متغیرهای پیش‌بین تحقیق نشان داد که بین سن، میزان آگاهی از شوراهای اسلامی و سابقه عضویت در شوراهای، منزلت اجتماعی و مشارکت اجتماعی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. یعنی با افزایش سن، میزان آگاهی از شوراهای اسلامی و سابقه عضویت در شوراهای به احتمال ۹۹ درصد میزان مشارکت اجتماعی نیز افزایش می‌یابد. نتایج در جدول (۶) آمده است.

جدول (۶): رابطه بین متغیرهای پیش‌بین و میزان مشارکت اجتماعی

ردیف	متغیر پیش‌بین	مقیاس	متغیر ملاک	مقیاس	همبستگی	r
۱	سن	فاصله‌ای	میزان آگاهی از شوراهای اسلامی	فاصله‌ای	پیرسون	۰/۳۶۱**
۲	میزان زمین	فاصله‌ای			پیرسون	۰/۰۹۱
۳	تعداد دام	فاصله‌ای			پیرسون	۰/۰۵۷
۴	درآمد ماهیانه	فاصله‌ای			پیرسون	۰/۰۵۳
۵	منزلت اجتماعی	فاصله‌ای			پیرسون	۰/۲۴۷**
۶	گرایش جهانشهری	فاصله‌ای			پیرسون	۰/۱۰۷
۷	میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی	فاصله‌ای			پیرسون	۰/۰۳۹
۸	نگرش	فاصله‌ای			پیرسون	۰/۰۳۵
۹	میزان آگاهی از شوراهای اسلامی	فاصله‌ای			پیرسون	۰/۲۵۰**
۱۰	سطح تحصیلات	رتبه‌ای			اسپیرمن	۰/۱۶۵
۱۱	سابقه عضویت در شورا	رتبه‌ای			اسپیرمن	۰/۲۰۲*

** و * به ترتیب معنی‌داری در سطح ۰/۰۱ و ۰/۰۵

✓ تحلیل وابستگی: در بررسی عوامل تاثیرگذار بر سرمایه‌های اجتماعی در شوراهای اسلامی روستا، از تحلیل رگرسیونی گام به گام استفاده شد. نتایج بدست آمده در جدول (۷) نشان می‌دهد که در اولین گام متغیر میزان آگاهی از شوراهای اسلامی روستا وارد معادله گردید. میزان ضریب همبستگی چندگانه (R) برابر ۰/۴۸۷ و میزان ضریب تعیین (R²) برابر ۰/۲۳۷ بدست آمد، به عبارتی دیگر ۲۳/۷ درصد تغییرات متغیر سرمایه‌های اجتماعی در شوراهای اسلامی روستا توسط این متغیر تبیین می‌گردد. در گام دوم، متغیر منزلت اجتماعی وارد معادله گردید. این متغیر ضریب همبستگی چندگانه را به ۰/۶۳۱ و ضریب تعیین را به ۰/۳۹۸ افزایش داد، به عبارت دیگر ۱۶/۱ درصد از تغییرات متغیر وابسته سرمایه‌های اجتماعی توسط این متغیر تبیین می‌گردد. در گام سوم سابقه عضویت در شورا وارد معادله گردید. این متغیر ضریب همبستگی چندگانه را به ۰/۶۷۷ و مقدار ضریب تعیین را نیز تا حد ۰/۴۵۹ بالا برد، بنابراین ۶/۱ درصد از تغییرات متغیر سرمایه اجتماعی توسط این متغیر تبیین می‌گردد؛ و در نهایت در گام چهارم نگرش به شوراهای اسلامی روستا وارد معادله گردید، که این متغیر ضریب همبستگی چندگانه را به ۰/۷۱۹ و مقدار ضریب تعیین را به ۰/۵۱۷ افزایش داد، بنابراین ۵/۸ درصد از تغییرات متغیر وابسته سرمایه اجتماعی در شوراهای توسط این متغیر تبیین می‌گردد.

جدول (۷): بررسی عوامل موثر بر سرمایه‌های اجتماعی در شوراهای با مقادیر ضرایب

گام	متغیر	R	R ²	R ² Adj
۱	آگاهی از شوراهای اسلامی روستا	۰/۴۸۷	۰/۲۳۷	۰/۲۱۹
۲	منزلت اجتماعی	۰/۶۳۱	۰/۳۹۸	۰/۳۶۸
۳	سابقه عضویت در شورا	۰/۶۷۷	۰/۴۵۹	۰/۴۱۸
۴	نگرش به شوراهای اسلامی	۰/۷۱۹	۰/۵۱۷	۰/۴۶۸

جدول (۸): مقدار تاثیر متغیرهای تاثیرگذار در سرمایه های اجتماعی در شوراهای اسلامی

متغیر های مستقل	B	Beta	t	Sig
ضریب ثابت	۶۴/۹۶	-	۳/۹۸	۰/۰۰
آگاهی از شوراهای اسلامی روستا	۳/۶۵	۰/۳۶۳	۳/۰۸	۰/۰۰۴
منزلت اجتماعی	۱/۰۶۸	۰/۲۲۴	۱/۷۹۱	۰/۰۳۱
سابقه عضویت در شورا	۱/۶۷۰	۰/۲۶۳	۲/۱۹۲	۰/۰۳۴
نگرش به شوراهای اسلامی	۱/۸۲	۰/۲۶۸	۲/۱۷۱	۰/۰۲۱

باتوجه به ضریب رگرسیون و مقدار ثابت بدست آمده از تحلیل رگرسیون چندگانه به شیوه گام به گام، معادله رگرسیون تحقیق به شکل زیر بدست آمد:

$$Y = 64.96 + 3.65x_1 + 1.068x_2 + 1.67x_3 + 1.82x_4$$

براساس نتایج حاصل از جدول (۸)، مشاهده می شود که متغیر آگاهی از شوراهای اسلامی روستا با مقدار بتای ۰/۳۶۳ بیشترین تاثیر را بر سرمایه های اجتماعی در شوراهای اسلامی روستاهای استان تهران دارد. در اولویت های بعدی متغیر نگرش به شورا با مقدار بتای ۰/۲۶۸ قرار دارد، متغیر عضویت در شورا با مقداری بتای ۰/۲۶۳ و متغیر منزلت اجتماعی با مقدار بتای ۰/۲۲۴ چهارمین متغیر تاثیرگذار بر سرمایه های اجتماعی در شوراهای اسلامی روستاست. چهار متغیر فوق در مجموع ۵۱/۷ درصد از تغییرات مربوط به متغیر وابسته تحقیق را تبیین می نمایند.

نتیجه گیری و پیشنهادها

بررسی نتایج بدست آمده نشان داد که بین سن اعضای شوراها و سرمایه اجتماعی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد که همراستا با یافته های (Nategh Pour & Firouz Abadi (2006) و (Ahmadi Firouzjani et al (2006) است. نتایج حاکی از آن بود که هر چه سن پاسخگویان بیشتر باشد میزان سرمایه اجتماعی آنان بیشتر بوده است. باتوجه به ضرایب همبستگی در ارتباط با رابطه بین سن و مؤلفه های سرمایه اجتماعی پاسخگویان، همگام با یافته های (Nategh Pour & Firouz Abadi (2006) و (Ahmadi Firouzjani et al (2006) است، نتایج حاکی از آن بود که هر چه سن پاسخگویان بیشتر باشد میزان سرمایه اجتماعی کل آنان بیشتر بوده است. این یافته با نتایج تحقیق (Glaeser et al (2000) هم راستا است. مطابق یافته های تحقیق همگام با یافته های (Godquin & Quisumbing (2005)، (Glaeser et al (2000) هر چه سابقه عضویت پاسخگویان بیشتر باشد میزان مشارکت اجتماعی و سرمایه اجتماعی کل آنان نیز بیشتر بوده است. مطابق با یافته های تحقیق و مطابق با نتایج مطالعات (Mousavi (2003)، (Khamene (1999)، (Asman & Uphoff (1999)، (Johnson et al (2002) هر چه میزان آگاهی اجتماعی پاسخگویان بیشتر بوده میزان سرمایه اجتماعی کل آنان نیز بیشتر بوده است. نتایج نشان می دهد که در تقویت مولفه های سرمایه اجتماعی در شوراهای اسلامی چهار متغیر میزان آگاهی از شوراهای اسلامی روستا، منزلت اجتماعی، سابقه عضویت و نگرش به شوراهای اسلامی نقش تعیین کننده ای دارند. میزان آگاهی اجتماعی از شوراهای اسلامی مهمترین متغیر در افزایش سطح سرمایه های اجتماعی در شوراهای روستاست. اعتماد و همکاری با آگاهی ارتباط مستقیم دارد، به ویژه در دنیای جدید دانایی و اطلاعات نقش فوق العاده ای در تحولات اجتماعی بازی می کند تا جایی که به عنوان یکی از عوامل مهم دستیابی جوامع به سرمایه اجتماعی مطرح می باشد. جایی که افراد از ماهیت مسائل و مسئولیت ها آگاهی نداشته باشند، یا از روش ها و ابزارهای جواب گویی به این مشکلات بی خبرند، فرصت های مشارکت اجتماعی هم پایین تر خواهد بود. آگاهی و توجه، پیش شرط شناختی ضروری و شکل فعال تر مسئولیت مدنی است که باعث علاقه مندی و دلگرمی می شود. نقطه مقابل آگاهی، وضعیت شناختی چشم پوشی، بی تفاوتی و شکل گیری نگرش فرصت طلبانه است. نتایج تحقیق (Akbari (2004)، (Safari Shali (2001)، (Ahmadi Firouzjani et al (2006)، (Vosoughi & Faraji (2006)، (Nategh Pour & Firouz Abadi (2006)، (Shabanali ، Amini (1999)

Jonson et al (2002)، Glaeser et al (2000)، International Labour Office (2000)، Fami et al (2008) (2002)، Sano (2008)، Krause et al (2006)، Offe & Fuchs (2002) مؤلفه آگاهی اجتماعی را به عنوان یکی از مؤلفه‌های سنجنده سرمایه اجتماعی افراد تأیید کرده‌اند. بنابراین مهمترین اقدام در جهت افزایش سطح سرمایه اجتماعی در بین اعضای شوراهای اسلامی روستاها افزایش سطح آگاهی آنها با برگزاری دوره‌های آموزش و بکارگیری وسایل ارتباط جمعی در افزایش سطح آگاهی عمومی است. برای این منظور نیازسنجی آموزشی از اعضای شوراهای اسلامی روستا در این زمینه لازم و ضروری است. لذا به منظور موفقیت در این زمینه برگزاری کلاس‌های آموزشی و ترویجی لازم و ضروری است. منزلت اجتماعی به عنوان یک متغیر تاثیرگذار بر سرمایه اجتماعی در این تحقیق شناخته شد. نتایج تحقیق (Sabatini (2005 و Ghanei Rad & Hoseini (2005 نیز بر تاثیرگذاری منزلت اجتماعی بر سرمایه اجتماعی تاکید دارند.

باتوجه به نتایج بدست آمده پیشنهادهای زیر به منظور تقویت سرمایه اجتماعی در میان اعضای شوراهای اسلامی روستا ارایه شده است:

باتوجه به نقش مؤثر آگاهی اجتماعی پاسخگویان در تقویت سرمایه‌های اجتماعی در شوراهای اسلامی روستا، توصیه می‌شود تا با برگزاری دوره‌های آموزشی برای اعضای شوراها در ابتدای انتخاب زمینه را برای ارتقاء دانش، نگرش و مهارت آنها فراهم آید. همچنین بدین منظور پیشنهاد می‌گردد که در طول دوره مسئولیت‌های مختلفی به اعضا محول شود تا زمینه افزایش آگاهی در ابعاد مختلف شورا برای اعضا فراهم شود؛

سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور بایستی جهت اشاعه آگاهی اجتماعی در میان اعضای شوراها، دهیاری‌ها را ملزم نماید تا پس از شکل‌گیری شورا، با برگزاری دوره‌های آموزشی نسبت به ارائه آخرین دستاوردها در ارتباط با ماهیت و چارچوب شوراها و جایگاه آنها، زمینه تقویت بعد آگاهی اجتماعی در اعضای را فراهم نماید. در همین زمینه نیز پیشنهاد می‌شود تا با استفاده از بروشورها، برگه‌های تاشو و کتابچه‌ها و دیگر مواد مناسب آموزشی در ارتباط با آخرین قوانین و مقررات در ارتباط با فعالیت‌های شوراها طراحی گردد تا جهت اطلاع‌رسانی و افزایش آگاهی اجتماعی بکار برده شود. در همین ارتباط پیشنهاد می‌شود برنامه‌های آموزشی در شوراها به صورت یک برنامه مدون جامع با دستورالعمل‌ها، قوانین و مقررات تدوین گردد؛

باتوجه به یافته‌های تحقیق در ارتباط با نقش اثرگذار سرمایه اجتماعی پیشنهاد می‌شود با برگزاری همایش‌ها و کارگاه‌های آموزشی برای مردم روستا زمینه ارتقاء میزان آگاهی آنها در مورد شوراها افزایش یابد، که این موضوع تاثیرگذاری مستقیمی بر سرمایه اجتماعی در شورا خواهد داشت؛

باتوجه به این که سابقه عضویت تاثیر مثبت و معنی‌داری بر سرمایه اجتماعی در شورا دارد، از افراد باسابقه‌تر خواسته شود تا با تسهیم دانش و تجربیات خود به اعضای جدید زمینه انتقال دانش و ارتقاء سرمایه اجتماعی در شوراها فراهم شود. بدین منظور برگزاری دوره‌های آموزشی با استفاده و کمک از افراد باسابقه پیشنهاد می‌گردد؛

باتوجه به این که افراد با تحصیلات بالاتر دارای سطح بالاتری از سرمایه‌های اجتماعی هستند، پیشنهاد می‌گردد که در دستورالعمل‌های انتخابات شوراها زمینه حضور افراد با تحصیلات بالاتر فراهم گردد، یعنی محدودیتی برای ورود افراد کم‌سواد ایجاد شود.

References

1. Ahmadi Firouzjani, A., H. Sedighi and M. Mohamadi, 2006. Comparing the components of farmers' social capitals that are/are not member in rural production cooperatives. *Social welfare research seasonal*, the 6th year, 23: 93-111.
2. Akbari, A., 2004. The role of social capital in participation: investigating the effect of social capital in political-social participation (a case study in Farsanj, Saghez), MA thesis, social sciences faculty of Tehran University.
3. Amini, F., 1999. An investigation of nongovernmental organizations to attract public participation to preserve environment, MA thesis, Tehran University.
4. Amiri, M. and T. Rahmani, 2006. A review on inter-group and intra-group social capital works in economic growth of Iran's provinces, *economic research seasonal*, the 3rd year, and 6: 11-152.
5. Asman, K., N. Uphoff, 1999. Mapping and Measuring Social Capital :A conceptual and Empirical Study of Collective Action for Conserving and Developing Watersheds in Rajasthan, India Social Capital Inactive working paper no.13, Washington D.C, World Bank.
6. Aspin, L., 2004. Social capital and productivity: how might training affect a company's social capital ?Does the literature indicate how this might happen, and whether we might expect a significant impact on productivity? Can these effects be measured? (London, King's College), pp: 1-34.
7. Azkia, M. and Ghafari, Gh. 2007. Rural development with a focus on Iranian rural society, the 2nd edition ,Tehran, Ney publication, 277-313.
8. Flora, B.C., 1999. Building social capital, northcentral regional center for rural development, Iowa state university. Available online: <http://www.ncrcrd.iastate.edu>
9. Ghanei Rad, M. and F. Hoseini, 2005. Values, relations and participations network in on governmental organizations, 11: 97-123.
10. Glaeser, E., D. Laibson, B. Sacerdote, 2000. The economic Approach to Social Capital, NBER working Paper, cambridge, MA: National Bureau of Economic Research, No. 7728.
11. Godquin, M., A.R. Quisumbing. 2005. Groups, networks, and social capital in rural Philippine Communities, International Res arch Workshop on 'Gender and Collective Action, October 2005, Chiang Mai, Thailand, pp: 1-40.
12. Golabi, F. 2004. The role of social trust in development with a focus on Islamic council's performance (a case study in eastern Azerbaijan), MA thesis, social sciences faculty of Tehran University.
13. Grootaert, C., T. Van Bastelaer, 2002. The Role of Social Capital in Development: An Empirical Assessment, New York: Cambridge University Press.
14. International Labor Office (ILO), 2000. Promotion of cooperatives job creation in small and medium sized enterprises Fifth item on the Agenda, International Labor Conference 89th Session 2001 Report V ,() .Geneva First published, Printed in Switzerland.
15. Johnson, N., R. Suarez, M. Lundy, 2002. The importance of social capital in Colombian rural agro enterprises ,Contributed paper selected for presentation at the 25th International Conference of Agricultural Economists, August 16-22, 2002, Durban, South Africa.
16. Kawachi, I., B.P. Kennedy, K. Lochner, D. Prothrow-Stith, 1997. Social capital, income inequality, and mortality. *American Journal of Public Health*, 87: 1491-1498.
17. Krause, D.R., R.B. Handfield, B.T. Beverly, 2006. The relationships between supplier development ,commitment, social capital accumulation and performance improvement, *Journal of Operations Management*, 25(2): 528-545.
18. Lock Lee, L., 2005. Knowledge management tool and techniques, Elsevier Butterworth Heinemann.
19. Mousavi Khamene, M., 2003. Social capital and social way (civil consequences of social capitals in schools). MA dissertation, social sciences faculty of Tehran University.
20. Nategh Pour, P. and A. Firouz Abadi, 2006. Social capital formation and meta-analysis of its factors affecting, social sciences faculty of Tehran University seasonal, 28: 160-190.

21. Offe, C., S. Fuchs, 2002. A Decline of Social Capital? The German Case, Published in Putnam, Robert d, and Democracy in Flux: The evolution of social Capital in Contemporary Society, New York: Oxford University press.
22. Rasouli, M., 1997. Global commerce in urban old texture reconstruction, article collection of urban textures, housing and urbanization ministry, the first edition.
23. Rezvani, M. and A. Ahmadi, 2009. Investigation of Islamic councils` performance in rural development (a case study in Hakim Abad, Zarandie). Urban management seasonal, 24: 27-36.
24. Rostam Poure, Mohamadi B. Yegane and H. Heydari, 2010. Investigating the performance of rural Islamic councils and the effect of members` education in it (a case study in Deyr city). Urban management, 26 :181-190
25. Sabatini, F., 2005. Does social capital improve labor productivity in small and medium enterprises ,forthcoming international journal of management and decision making, December, pp: 1-29.
26. Safari Shali, R., 2001. Investigating the performance of agricultural and poultry cooperative companies in Tehran. MA thesis, agriculture faculty of Isfahan industrial University.
27. Sano, Y., 2008. The role of social capital in a common property resource system in coastal areas: A case study of community-based coastal resource management in Fiji. SPC Traditional Marine Resource Management and Knowledge Information Bulletin, pp: 19-32.
28. Shabanali Fami, H., F. Dadvarkhani, Choubchian, Sh. and F. Rostami, 2008. An analysis of economic factors affecting the performance of women`s cooperation in Iran. Human geography researches. The 4th year, 66: 117-131.
29. Tajbakhsh, K., 2005. Social capital, trust, democracy and development. Trans. Khakbaz, A. and Pouyan ,H. the 1st edition, Shiraze publication.
30. Vaziri Rad, V., H. Zeraei Matin and Jandaghi, Gh. 2008. Investigating the relation between social capital and organizational learning capacity development (a case study of agriculture organization of Qom). MA thesis, management faculty, Pardis Qom, Tehran University.
31. Vosoughi, M. and A. Faraji, 2006. A sociological study on the factors affecting farmers` tendency to participate in integrating farming lands, Iranian rural sociology of magazine, the 7th year, 101-118.
32. Winter, L., 2000. Toward a network sociality, theory, culture and society, 18(6): 51-76.
33. Woodhouse, A., 2006. Social capital and economic development in regional Australia: A case study .Journal of Rural Studies, 22: 83-94.
34. Woolcoch, M., D. Marayan, 1999. Social Capital Implication for Development theory, Research and Policy, Work Bank research observer, 15(2).
35. World Bank, 2005. Linking Small-scale Producers to Markets: Old and New Challenges.